

5:A STRIDSBERG OCH BIÖRCK

BESKRIVNING AV KULTUR- MILJÖN

Det fd. industriområdet Stridsberg och Biörck ligger på en udde mellan Göta Älv och Vänersborgsvägen. I söder avgränsas området av järnvägen och i norr av friluftområdet Knorren. Miljön består av den gamla mekaniska verkstaden Stridsberg och Biörck som etablerades på platsen år 1901. Bebyggelsen utgörs framför allt av äldre verkstadsbyggnader uppförda med fasader av tegel och puts. I öster finns nytilkomna hallbyggnader med plåt- och träfasader.

Företaget Stridsberg och Biörck etablerade sig i Trollhättan redan år 1879 och påbörjade sin tillverkning och framtagning av bland annat sågblad och filar. Från början var produktionen

förlagd till Gullön i älven men när Olidans kraftstation uppfördes flyttades verksamheten till Källstorp. År 1901 stod martinverket klart som första byggnad på platsen. Under följande tio år uppfördes resten av bebyggelsen i ett väl genomtänkt produktionsmönster. Verkstaden var länge en av Trollhättans stora arbetsplatser, som mest hade företaget ca 600 anställda kring 1920-talet.

MOTIV

Området utgör en samlad och välbevarad industrimiljö. Karakteristiskt utformade byggnader av hög ålder och det genomtänkta produktionsmönster från början av 1900-talet skapar en unik industrimiljö för länet.

Industriområdet Stridsberg och Biörck besitter stora kulturhistoriska värden och är med sin etablering på Gullön mot slutet av 1800-talet, tillsammans med Nohab, en av de tidigaste industrierna i Trollhättan. Företagen är därför en mycket värdefull del av Trollhättans stads- och industrihistoria. Området är idag unikt då det utgör en av mycket få bevarade mekaniska verkstäder i Västra Götaland.

Övre bilden visar industrin när den låg på Gullön mitt i älven där man kunde ta vara på kraften från fallet. På vykortet nedan har verkstaden flyttat till området på Knorren. Källa Innovatum bildarkiv och Trollhättans Stad.

Bebyggelsen i området är intressant både ur arkitektur- och industihistoriska perspektiv. Den ger en tydlig bild av tidens arkitektoniska trender och den omsorg som lades vid utformningen av fabrikernas fasader samtidigt som de skulle vara anpassade efter verksamheten. Särskilt intressant är kontoret, filfabriken, martinverket och riktning- och slipfabrikerna. Byggnadernas arkitektoniska utformning berättar om tillkomstperiod och dåvarande ideal kring industribyggnaders utformning.

Byggnadernas placering i förhållande till varandra var rationell jämfört med etableringen på Gullön. De placerades tätt i ett genomtänkt produktionsmönster för att minska transportvägar och effektivisera arbetet. Detta är fortfarande avläsbart och viktigt för upplevelsen av miljön.

ÅTGÄRDER

- Industriområdet och de byggnader som är klassade som kulturhistorisk värdefulla är av sådant värde att de omfattas av PBL 8 kap. 13 §, 14 § och 17 §.
- När detaljplan för området upprättas ska bebyggelsen skyddas genom skydds- och varsamhetsbestämmelser. Skyddsbestämmelserna ska förutom rivningsförbud innefatta anvisningar gällande de delar som inte får förändras eller tas bort och för underhåll.

Den gamla filfabriken är strategiskt placerad utmed järnvägen och har på grund av dess placering fått en omsorgsfullt dekorerad tegelfasad. Stora järnfönster med rundbågeform och tegelfasader med tandsnittsgesims, bågformad frontespis och stävpelare för tankarna till den romanska kyrkoarkitekturen. Byggnadens höga ålder och arkitektoniska tegelfasader motiverar, tillsammans med områdets historia och byggnadens roll i denna, ett framtida bevarande.

Kontoret är placerat i områdets västra del och härifrån har man utsikt över hela fabriksområdet. Byggnaden är uppförd åren 1910-1911 och är ett bra exempel på sekelskiftets nationalromantiska arkitekturideal. Byggnadens välbevarade utformning och betydande roll för industriområdet motiverar dess värde och ett framtida bevarande.

Martinverket var den första byggnaden som uppfördes på platsen år 1901. Den stora hallbyggnaden inrymde ursprungligen martinugnen som på grund av brandfara krävde det stora utrymmet. I byggnaden finns bevarad interiör som är av stort värde för förståelsen av produktionen. Taktäckning är bytt och de karakteristiska lanterninerna som gav ljus till lokalerna är igensatta. Under åren har byggnaden byggts ut och kompletterats med nya byggnader för bland annat personalutrymmen. Byggnaden är mycket värdefull för området.

TRANSPORTGÅNG - FRÅN RÅÄMNE TILL FÄRDIG PRODUKT

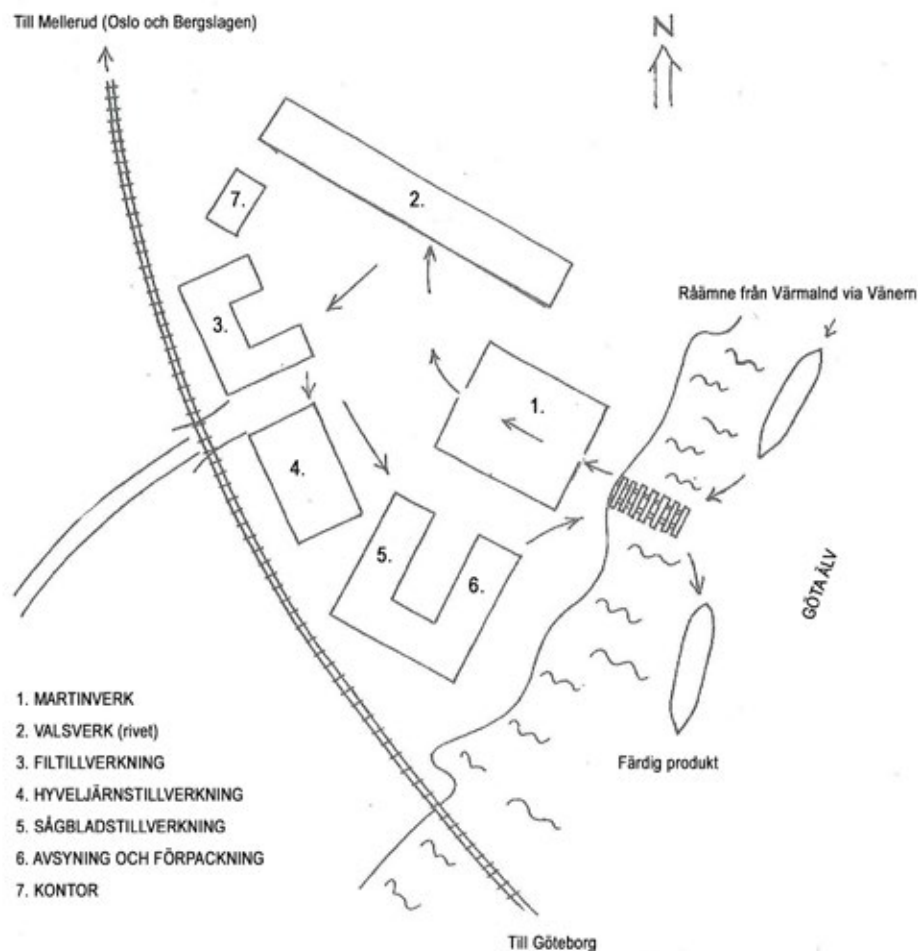

Illustration över transportgången från råämne till färdig produkt. Byggnaderna placerades tätt i ett genomtänkt produktionsmönster för att minska transportvägar och effektivisera arbetet.

FÖRHÅLLNINGSSÄTT

Bebyggelsen ska skyddas och vårdas. Underhåll ska ske med material som befintligt eller som ursprungligen användes.

Eventuell förtätning av området ska ske med hänsyn till områdets ursprungliga struktur och byggnadernas utformning. Nya byggnader kan placeras i anslutning till befintliga byggnader om hänsyn tas till det ursprungliga produktionsmönstret som i framtiden ska vara läsbart. Nya tillägg i miljön ska anpassas till befintlig karaktär.

Maskinutrustning i martinverket med bland annat svänghjul från tiden är mycket värdefulla att bevara. Dessa ska bevaras på plats för att förståelsen av området och produktionen ska bli avläsbar.

Fönster i original ska renoveras. Nya fönster ska vara lika i utformning och material som befintligt. Framför allt gäller detta på filfabriken, martinverket och kontoret.